

- Міністерство освіти і науки України
- **Національний університет «Чернігівська політехніка»**
- Навчально-науковий інститут електронних та інформаційних технологій
- Навчально-науковий інститут інженерії, виробництва та будівництва
- Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та адміністрування
- Навчально-науковий інститут природокористування та гуманітарних наук
- Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
- Рада молодих вчених НУ «Чернігівська політехніка»
- Ministry of Education and Science of Ukraine
- **Chernihiv Polytechnic National University**
- Educational-Scientific Institute of Electronic and Information Technologies
- Educational-Scientific Institute of Engineering, Manufacturing and Construction
- Educational-Scientific Institute of Business, Economics and Construction
- Educational-Scientific Institute of Environmental Management and Humanities
- Educational-Scientific Institute of Law and Social Technologies
- Council of Young Scientists of Chernihiv Polytechnic National University

**Співфінансується
Європейським Союзом**

**XVI Міжнародна науково-практична конференція
студентів, аспірантів і молодих вчених**

ЮНІСТЬ НАУКИ – 2026

22-23 квітня 2026 р.

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

XVI International Scientific-Practical Conference of students and young scientists

YOUTH SCIENCE – 2026

April 22-23, 2026

CONFERENCE PROCEEDINGS

Чернігів – 2026

Юність науки – 2026 : збірник тез доповідей XVI Міжнародної науково-Ю52 практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 22-23 квітня 2026 р.). – Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2026. – 1311, [1] с.

ISBN 978-617-8584-06-01

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова організаційного комітету:

Приступа А.Л. – проректор з наукової роботи, к.т.н., доцент.

Заступник голови:

Попело О.В. – голова Ради молодих вчених, професор кафедри менеджменту та адміністрування, д.е.н., доцент.

Члени організаційного комітету:

Cristián Alfredo Wittig Grell – Architect and Urban Planner, Academician Member of The Academy of Urbanism (London, UK), International Senior Consultant Reconstruction of Destroyed Cities, International Advisory for Architectural and Urban Seismic Design, CEO Thought Group (Chile).

Пінчук А.О. – директор ННІ бізнесу, економіки та адміністрування, д.е.н., доцент.

Прибитько І.О. – директор ННІ інженерії, виробництва та будівництва, к.т.н., доцент.

Базилевич В.М. – директор ННІ електронних та інформаційних технологій, к.е.н., доцент.

Забаштанський М.М. – директор ННІ природокористування та гуманітарних наук, д.е.н., професор.

Нагорна Н.С. – декан факультету соціальних технологій, оздоровлення та реабілітації ННІ права та соціальних технологій, к.психол.н., доцент.

Селецький О.В. – декан юридичного факультету ННІ права та соціальних технологій, к.ю.н., доцент.

Литвиненко В.М. – завідувач кафедри публічного та приватного права, к.ю.н., доцент.

Максьом К.В. – завідувач кафедри соціальної роботи, к.психол.н., доцент.

Шакун Н.В. – завідувач кафедри філософії і суспільних наук, к.філос.н., доцент.

Киселиця С.В. – доцент кафедри філософії і суспільних наук, к.філос.н., доцент.

Колсватов О.О. – доцент кафедри філософії і суспільних наук, к.і.н., доцент.

Дерій Ж.В. – завідувач кафедри економіки, обліку і оподаткування, д.е.н., професор.

Сидоренко О.О. – доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування, к.е.н., доцент.

Дубина М.В. – завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, д.е.н., професор.

Литвин С.В. – завідувач кафедри іноземної філології, к.пед.н., доцент.

Лось О.В. – доцент кафедри іноземної філології, к.філол.н., доцент.

Кичко І.І. – професор кафедри управління персоналом та бізнес-технологій, д.е.н., професор.

Руденко О.М. – завідувач кафедри менеджменту та адміністрування, д.держ.упр., професор.

Іванова Н.В. – завідувач кафедри підприємництва і торгівлі, д.е.н., професор.

Роговий А.В. – завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, д.е.н., професор.

Хоменко І.О. – завідувач кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики, д.е.н., професор.

Савицька Н.Л. – д.е.н., професор, завідувач кафедри маркетингу, управління репутацією та клієнтським досвідом Державного біотехнологічного університету.

Перезовова І.В. – д.е.н., професор, завідувач кафедри підприємництва та маркетингу Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

Дорош М.С. – професор кафедри інформаційних технологій та програмної інженерії, д.т.н., професор.

Красножон О.В. – к.т.н., доцент кафедри інформаційних та комп'ютерних систем.

Ткач Ю.М. – завідувач кафедри кібербезпеки та математичного моделювання, д.пед.н., професор.

Денисов Ю.О. – завідувач кафедри електроніки, автоматики, робототехніки та мехатроніки, д.т.н., професор.

Буйний Р.О. – завідувач кафедри електричної інженерії та інформаційно-вимірювальних технологій, к.т.н., доцент.

Замай Ж.В. – доцент кафедри харчових технологій та екології, к.т.н., доцент.

Кудряшова К.М. – завідувач кафедри аграрних технологій та лісового господарства, к.е.н., доцент.

Венжега В.І. – завідувач кафедри автомобільного транспорту та галузевого машинобудування, к.т.н., доцент.

Заворотний С.М. – завідувач кафедри геодезії, картографії та землеустрою, к.т.н.

Пономаревська О.І. – доцент кафедри архітектури та дизайну, к.мист., доцент.

Завацький С.В. – доцент кафедри архітектури та дизайну, к.ф.-м.н., доцент.

Безбородько С.О. – директор стартап-центру «Перемога».

Співфінансується Європейським Союзом. Висловлені погляди та думки належать виключно автору(ам) і не обов'язково відображають позицію Європейського Союзу чи Європейської Комісії.

Європейський Союз та Європейська Комісія не несуть відповідальності за будь-яке використання цієї інформації. Проект WIN-WIN EDIH отримав фінансування в межах програми «Цифрова Європа» за грантовою угодою №101191647.

<i>Жаб'юк Д. О.</i> Методологічні засади аналізу сучасних суспільних трансформацій	581
<i>Заглядська Я. В.</i> Філософія як «компас» людського буття	582
<i>Карастан С. К.</i> Між нормою і відхиленням: тіньова економіка у структурі суспільного розвитку.....	584
<i>Карпенко А.</i> The role of leadership in the formation and development of society	586
<i>Кириченко П. О.</i> Динаміка методології наукового пізнання людиною світу	587
<i>Коваль В. С.</i> Августинівська лінійно-есхатологічна концепція історії в сучасній інтерпретації	588
<i>Красенко А. О.</i> Smart Grid у контексті сталого розвитку: етичні та світоглядні виклики сучасної енергетики	590
<i>Кубрак А. А.</i> Економіка бажання: трансформація свободи вибору в умовах консюмеризму в сучасному українському суспільстві.....	592
<i>Лосіна В. Д.</i> Людина в пошуках сенсу буття: екзистенціальний підхід	593
<i>Лосіна В. Д.</i> Філософія серця в українському бароко.....	595
<i>Михайленко В. В.</i> Насильство як соціально-філософська та морально-психологічна проблема.....	597
<i>Рудаковська П. Є.</i> Філософсько-антропологічне осмислення образу людини в поствоєнній Україні.....	599
<i>Рудаковська П. Є.</i> Естетика книжного слова в духовно-релігійному житті Київської Русі	600
<i>Трухан С. В.</i> Відповідальність як етичний регулятор комунікацій в сучасному світі.....	602
<i>Філінчук В. О.</i> Роль освіти у формиванні економічного світогляду в умовах трансформації українського суспільства.....	605
<i>Чабан Н. А., Петінова О. Б.</i> Біотехнологічне підприємництво як чинник інноваційного розвитку українського суспільства.....	607
<i>Шевантаєва З. В.</i> Філософія в житті сучасної людини: проблема, потреба чи необхідність?	609
<i>Шишкін М. Є.</i> Проблема цілісності суб'єкту штучного і природного інтелекту в контексті теорії еволюції.....	611

**ПІДСЕКЦІЯ: ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-ІДЕОЛОГІЧНИХ ЗАСАД СОЦІУМУ:
ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ**

SUBSECTION: FORMATION OF SPIRITUAL AND IDEOLOGICAL PRINCIPLES
OF SOCIETY: HISTORICAL CONTEXT

<i>Анікеєва Д. С.</i> Село Хотуничі в роки колективізації	613
<i>Атаманенко О. О., Колєватов О. О.</i> «Золоті» яблука Симиренка.....	614
<i>Бакун О. О.</i> Функціонування української мови як культурного та детермінуючого фактора в сучасному художньому та медійному дискурсах	616
<i>Бисикало А. О.</i> Архітектурні паралелі Чернігівщини: класицизм у пам'ятках Березнянської громади (на прикладі Домниці та Бігача).....	618
<i>Бовда А. В.</i> Українські друкарні XVI–XVII століття	620
<i>Бойко А. Д.</i> Українська мова як чинник національної стійкості в умовах війни	622
<i>Воскобой М. А.</i> Вплив інформаційного шуму на психічне здоров'я та соціальну активність молоді	623
<i>Головач А. С.</i> Гайдамацький рух на Правобережній Україні.....	626
<i>Гоцман К. П.</i> Інтернет-комунікація та її вплив на культуру мовлення	628
<i>Греченко О. О.</i> Сучасний спічрайтинг: мовні стратегії переконання	629
<i>Дудко І. В.</i> Волонтерство як аксіологічний фундамент свідомості української молоді в	

УДК: 316.323:330.34

Карастан С. К.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Науковий керівник: **Петінова О. Б.**, доктор філос. наук, професор кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик

«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна

МІЖ НОРМОЮ І ВІДХИЛЕННЯМ: ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА У СТРУКТУРІ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

У сучасних соціально-економічних системах тіньова економіка становить складне й багатовимірне явище, що впливає на структурну стабільність держав і суспільств, ефективність публічного управління та якість соціального простору. Вона охоплює широкий спектр неформальної економічної активності (від незареєстрованої праці, ухилення від сплати податків – до участі в незаконних ринках), і формується на перетині економічних, психологічних, етичних, політичних та інституційних чинників. Незважаючи на прихований характер тіньового сектору, його роль у формуванні макроекономічних показників, інституційної довіри та фіскальної дисципліни є незаперечною.

Дослідження тіньової економіки має міждисциплінарний характер, адже вимагає поєднання підходів з економіки, філософії, політології, соціології та юриспруденції. У центрі наукового інтересу перебувають не лише масштаби тіньових операцій, але й їхні причини, наслідки та механізми відтворення в умовах різного ступеня інституційної розвиненості соціокультурного середовища. Особливе значення має аналіз впливу державної політики, податкового навантаження, рівня корупції та легітимності інститутів на інтенсивність тіньової активності. Огляд наукових джерел засвідчує, що феномен тіньової економіки розглядається як складне міждисциплінарне явище, яке поєднує економічні, соціальні та інституційні аспекти. Зокрема, Ф. Шнайдер та Д. Енсте здійснюють один із найбільш ґрунтовних аналізів масштабів, причин і наслідків тіньової економіки, підкреслюючи її системний вплив на макроекономічну стабільність, фіскальну політику та функціонування державних інститутів. Дослідники доводять, що поширення тіньових практик значною мірою зумовлене надмірним податковим навантаженням, регуляторним тиском і низьким рівнем інституційної довіри [2]. Вагомий внесок у розуміння інституційних засад функціонування тіньової економіки здійснив Д. Норт, який розглядає економічні процеси крізь призму формальних і неформальних правил взаємодії. Його концепція дозволяє інтерпретувати тіньову економіку як результат дисбалансу між офіційними нормами та реально діючими практиками, що визначають поведінку економічних агентів [1]. У свою чергу, Дж. Вебб, Л. Тігані, Р. Дюейн Айрленд і Д. Сірмон пропонують підхід, у межах якого тіньова економіка розглядається через співвідношення легальності та легітимності. Автори підкреслюють, що діяльність, яка формально є незаконною, у певних соціокультурних контекстах може сприйматися як соціально виправдана або навіть необхідна, що безпосередньо корелює з проблематикою меж між нормою і відхиленням [3]. Сучасні наукові підходи дозволяють розглядати тіньову економіку не лише як економічне відхилення, а як складний соціальний феномен, що відображає глибинні суперечності функціонування та розвитку суспільства, зокрема у площині взаємодії норм, інститутів і реальних практик соціальної поведінки.

Вивчення природи та особливостей тіньової економіки актуалізується як потребою у розробці ефективних регуляторних механізмів, так і необхідністю поступового переосмислення усєї парадигми економічного розвитку в сучасних технологічних та соціокультурних реаліях. У контексті глобалізації, цифровізації та посилення суспільного запиту на прозорість управління, феномен тіньової економіки потребує системного аналізу як загроза, що трансформується у відповідь на технологічні, соціальні та нормативні зміни. Відтак, дослідження її природи має не лише теоретичне, але й прикладне значення для формування стратегій зміцнення державної спроможності та соціальної довіри.

Важливо зазначити, що тіньовий сектор виявляється в кожній країні у специфічній формі, зумовленій історичними, культурними, правовими та економічними обставинами. Економічні практики, які в одних державах офіційно визначаються як нелегітимні або маргінальні, в інших можуть сприйматися як звичні, соціально прийнятні й навіть необхідні для підтримання економічної активності або виживання певних груп населення. Це вказує на релятивізм у підходах до визначення меж між формальною та неформальною економікою.

Попри тривалий інтерес до проблематики тіньової економіки з боку фахової спільноти, до цього часу не сформовано загальноприйнятого термінологічного апарату, уніфікованих концептуальних рамок чи загальної методології оцінювання цього феномену. Відповідно, існують значні розбіжності не лише у називанні та трактуванні сутності тіньової економіки, але й у розробці інструментів її кількісного вимірювання та стратегій протидії. Дослідження в цій сфері часто носять фрагментарний, ситуаційний характер, зумовлюються дослідницькими інтересами, наявністю емпіричної бази, теоретичними установами та інституційною приналежністю авторів. Це, в свою чергу, ускладнює як міждисциплінарну координацію, так і формування цілісного підходу до аналізу тіньових економічних процесів.

У філософському вимірі тіньова економіка постає не лише як економічне чи правове відхилення, а як симптом глибинних трансформацій суспільства та його інституційної структури. Вона відображає суперечність між формальними нормами та реальними практиками соціальної взаємодії, виявляючи рівень легітимності влади, довіри до державних інститутів і ступінь інтегрованості індивіда у соціальний порядок. У цьому контексті тіньова економіка може розглядатися як своєрідний індикатор дисфункцій суспільного розвитку, що сигналізує про розрив між нормативно заданими моделями поведінки та фактичними стратегіями виживання і самореалізації суб'єктів. Більше того, її існування актуалізує фундаментальні філософські питання про природу соціальної норми, межі допустимого та співвідношення свободи і регуляції в суспільстві. Тіньові практики, з одного боку, підривають інституційну стабільність, а з іншого – виконують компенсаторну функцію, забезпечуючи адаптацію соціальних груп до умов економічної та політичної нестабільності. Це дозволяє розглядати тіньову економіку як амбівалентний феномен, що одночасно виступає і деструктивним чинником, і механізмом саморегуляції соціальної системи.

Тіньова економіка постає як складна самоорганізована система відносин між економічними агентами, що охоплює всі стадії суспільного відтворення - від виробництва до розподілу, обміну та споживання. Її функціонування орієнтоване на отримання матеріальних чи фінансових вигод, результати яких, а також механізми їх досягнення, з тих чи інших причин – економічних, правових, політичних або моральних – навмисно маскуються, спотворюються, замовчуються або приховуються як від безпосередніх учасників взаємодії, так і від інституційних посередників (державних органів, контролюючих структур, регуляторів). У цьому контексті тіньова економіка не просто порушує правові норми – вона створює паралельну логіку економічного функціонування, яка часто суперечить принципам прозорості, чесної конкуренції та соціальної справедливості, на яких здебільшого ґрунтується формальна економіка.

Список використаних джерел

1. North D. C. Institutions, institutional change and economic performance. *Cambridge University Press*. 1990. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511808678>
 2. Schneider F., Enste D. H. Shadow economies: Size, causes, and consequences. *Journal of Economic Literature*. 2000. Vol. 38, No. 1. P. 77–114. DOI: <https://doi.org/10.1257/jel.38.1.77>
 3. Webb J. W., Tihanyi L., Ireland R. D., Sirmon D. G. You say illegal, I say legitimate: Entrepreneurship in the informal economy. *Academy of Management Review*. 2009. Vol. 34, No. 3. P. 492–510. DOI: <https://doi.org/10.5465/amr.2009.40632826>
-

UDC: 316.46

Karpenko A.,

Student, academic group C-12

Scientific advisor – **Voloshina.,** PhD in Philosophy; Language advisor - **Braievskaya A.,** Lecturer
Institute of Special Communications and Information Protection,
National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”
(Kyiv, Ukraine)

THE ROLE OF LEADERSHIP IN THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF SOCIETY

Modern Ukrainian society is in the midst of profound transformations that encompass the political, economic, and socio-cultural spheres. In this context, the phenomenon of leadership as a key factor in the formation and development of society is of particular importance. Leadership acts not only as a management tool, but also as a driver of change that determines the direction of social development.

Leadership can be considered as a social process of influence in which one person or group of people is able to direct the activities of others to achieve a common goal. Effective leadership involves the presence of such qualities as responsibility, strategic thinking, communication, and the ability to adapt to changes. During the period of societal transformation, these characteristics become particularly relevant [1].

In the conditions of modern Ukraine, leadership plays an important role in overcoming crisis phenomena and ensuring sustainable development. In particular, civic and youth leadership contributes to the activation of social participation of the population, the development of democratic institutions and the formation of civil society. Leaders become agents of change who are able to mobilize resources, unite people around common values and stimulate innovative processes. An important aspect is also the moral and ethical dimension of leadership. In a society that is transforming, trust in leaders largely depends on their integrity, openness and ability to act in the interests of the community. It is these qualities that form a positive image of a leader and contribute to increasing the level of social cohesion. At the same time, it should be noted that in Ukrainian society there are certain problems associated with the development of effective leadership. Among them are the insufficient level of political culture, low level of trust in institutions, as well as the shortage of responsible and competent leaders. These challenges significantly slow down the processes of social transformation and hinder sustainable development. In addition, they negatively affect civic engagement and public participation in decision-making. Overcoming these problems is possible through the development of education, support for youth initiatives and the formation of an environment that promotes personal self-realization [2].

Therefore, leadership is an important factor in the formation and development of society, especially in conditions of transformational processes. It provides not only effective management, but also contributes to the consolidation of society, the formation of common values, and the

Наукове видання

**XVI Міжнародна науково-практична конференція
студентів, аспірантів і молодих вчених**

ЮНІСТЬ НАУКИ – 2026

22-23 квітня 2026 р.

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

XVI International Scientific-Practical Conference of students and young scientists

YOUTH SCIENCE – 2026

April 22-23, 2026

CONFERENCE PROCEEDINGS

Формат 60×84/16.

Ум. друк. арк. – 70,7. Зам. № _____

Редакційно-видавничий відділ Національного університету «Чернігівська політехніка»
14035, Україна, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 7128 від 18.08.2020 р.